

Abstrakt

Východiska:

Období dospívání je typické prvními experimenty nebo počátkem užívání návykových látek. Iniciace experimentování se dle různých autorů obvykle objevuje mezi 11 až 15 lety věku. I přestože někteří dospívající zůstanou jen u pokusů, existuje skupina těch, kteří díky takovému ranému experimentování přejdou k užívání pravidelnému. I proto je tato skupina považována za jednu z nejhroženějších. Časně, pravidelné a především těžké užívání návykových látek pro dospívající představuje riziko v aspektech života. Z mnoha studií vyplývá, že dřívější iniciace užívání návykových látek může působit jako prediktor závažnějších problémů v jeho pozdějším životě. Významnou a v současné době diskutovanou otázkou jsou rozdíly v užívání návykových látek mezi chlapci a dívkami.

Cíle:

Zjistit věk iniciace užívání cigaret, alkoholu, marihuany u chlapců a u dívek v České republice. Zjistit rozdíly v prevalenci užívání mezi chlapci a dívkami. Zjistit, zda je vyšší nárůst užívání v období školního roku, nebo v období letních prázdnin.

Metody:

Data byla sbírána prostřednictvím dotazníkové studie (dotazník ESPAD) v celkem šesti testováních během 34 měsíců, v období od září 2007 do června 2010. Byly stanoveny indikátory pro jednotlivé kategorie (kouření cigaret, pití alkoholu, zkušenost s marihuanou/hašišem). Pro objasnění stanovených hypotéz byly využity statistické analýzy programu Microsoft Office Excell 2007 – popisná statistika, analýzy za pomoci kontingenčních tabulek, Fisherův F-test, Studentův t-test. Analýzy probíhaly na úrovni celého souboru s ohledem na rozdělení podle genderu.

Výzkumný soubor:

Žáci 6. – 9. tříd z celkem 34 základních škol z různých regionů ČR. Celkem 434 chlapců a 417 dívek v prvním testování.

Výsledky:

Návyková látka, s níž se chlapci i dívky setkávají nejčastěji, představuje alkohol a cigarety, a to do věku 11 let či dříve. U zkušenosti s alkoholem je užívání u chlapců i dívek v nižším

věku podobné ve všech frekvencích užití, statistický rozdíl přichází až v průběhu studie. Na konci studie je patrný nárůst v indikátoru pravidelného užívání u chlapců. Byly zjištěny signifikantní rozdíly v indikátoru kouření ve všech testováních kromě pátého. U chlapců je vyšší zastoupení denního a silného kouření než u dívek, a to ve všech testováních. V užívání marihuany/hašiše byl zjištěn statisticky významný rozdíl mezi chlapci a dívkami ve všech testováních. Chlapci uvádějí první zkušenosti dříve než dívky, je u nich také vyšší prevalence zkušenosti po celou dobu až na poslední testování, kdy je prevalence vyšší u dívek. Frekventovanější zkušenosti s kouřením cigaret, pitím alkoholu a užíváním marihuany/hašiše jsou pravděpodobnější v období léta a to zejména pro chlapce. U dívek se frekventovanější kouření, pití alkoholu i častá zkušenost s marihuanou objevuje spíše během školního roku.

Klíčová slova:

návykové látky – prevalence – dospívající do 15 let – prevence – genderové rozdíly